

Topgroep **Sigur Rós** werkt samen met
de Belgische fotografe **Eva Vermandel**

‘Poseren, dat is

Hij is de zanger van de groep die in 2008 wereldwijd doorbrak, en heeft een afkeer van fotosessies. Zij is een Belgische fotografe die voor de beste Britse bladen werkt. Jónsi Birgisson van Sigur Rós en Eva Vermandel hebben op het eerste gezicht weinig met elkaar gemeen, maar hebben toch samengewerkt aan een luxueuze editie van *Med sud í eyrum vid spilum endalaust*, de jongste cd én een bloedmooi fotoboek. ‘In het begin werkte ze ons verschrikkelijk op de zenuwen. Maar wát een beelden.’ Een exclusief dubbelinterview.

DOOR BART STEENHAUT / FOTO'S EVA VERMANDEL EN ALEX VANHEE

echt het allergste'

FEESTBEESTEN 'Die exuberante party's maken deel uit van de IJslandse volksaard. Wij lopen voortdurend dronken rond', zegt Birgisson.

Vermandel was tweeëntwintig toen ze naar Londen verhuisde in de hoop er een carrière als fotografe uit te bouwen. Veel contacten had ze niet, maar ze wist dat er voor het soort beelden dat ze wilde maken geen plaats was in België. Londen was weliswaar een harde stad, maar je kon er wel kansen afdwingen. En dat heeft ze gedaan. De voorbije jaren verschenen haar van alle glamour gestripte foto's in *The Observer* en *The Independent Magazine*, werkte ze voor *W*, *The Wire*, *Mojo* en de Britse *Vogue*. Jónsi van zijn kant heeft met 2008 het jaar van zijn leven achter de rug. Sigur Rós is met haar volstrekt unieke muziek – ergens tussen klassiek en postrock in, met een vleugje folk erbij – uitgegroeid tot de groep van het moment. En dat deden ze buiten het oog van de media, want een reportage met het Britse blad *Q* daargelaten hebben ze dit jaar geen enkele journalist te woord gestaan. Dat komt omdat Birgisson nog liever een beendermergpunctie ondergaat dan geïnterviewd te worden. Toen ik twee jaar geleden ook een afspraak met hem had ging hij ervan door nog voor we aan elkaar werden voorgesteld. Vandaag blijkt de doorgaans erg schuchtere zanger met het vreemde oog niet alleen bereid tot praten, maar is hij – het kan niet op – bovendien ontzettend goedgeluimd. Er kan zelfs een stevige handdruk vanaf.

Wat beviel je aan het werk van Eva Vermandel?

JÓNSI BIRGISSON: "Niets, eigenlijk. (lacht hard) We hadden nog nooit van haar gehoord. Dus toen ze de eerste keer wat foto's kwam maken, werkte ze ons meteen op de zenuwen. We zijn een hechte familie, en het valt niet mee om daar iemand in toe te laten. Maar toen we haar beelden zagen was ik

JÓNSI BIRGISSON:
Toen Eva de eerste keer wat foto's kwam nemen, werkte ze ons meteen op de zenuwen. We zijn een hechte familie, en het valt niet mee om daar een buitenstaander in toe te laten

daar wel heel erg van onder de indruk. Echt knappe foto's. Het was geen gebruikelijke rockfotografie. Ik vond het echt kunst en hield heel erg van de manier waarop ze kleuren gebruikte. Ze probeert gewoon het moment te vatten. Niet te gestyled, niet te

cool. Ik vond het ook fijn dat we niet moesten poseren. Want poseren, dat is echt het allerergste."

EVA VERMANDEL: "Ik had acht jaar geleden al eens een fotoshoot met hen gedaan voor *The Wire*. Toen hebben ze met mij IJsland rondgetoerd, maar de link hadden ze blijkbaar nooit gelegd."

Eerlijk gezegd snap ik die haat tegenover fotografen niet. Sigur Rós is altijd heel intensief met vormgeving bezig geweest, en jullie cd's zien er anders uit dan alle andere in de winkel.

Wat is er dan zo erg aan een shoot af en toe?

BIRGISSON: "Er staan geen foto's van onszelf op de hoezen, en in onze videoclippen zijn we ook nooit te zien. We willen dat de vormgeving onze muziek weerspiegelt, en niet onszelf. Op dat vlak is dit fotoboek echt een uitzondering."

Vind je dat je – ondanks die hekel aan fotografen – mooi op Eva's beelden staat?

BIRGISSON: "Mja. Maar niet op allemaal. En er is er eentje waar ik echt een hekel aan heb, maar dat ligt meer aan mij dan aan haar. En ik ben gek op de laagjes in haar werk."

VERMANDEL: "Die zitten er bewust in, omdat die er in de dagelijkse realiteit ook zijn. Niets is ooit eenduidig. Je bent nooit helemaal gelukkig of honderd procent verdrietig. Het echte leven situeert zich veeleer in de nuance tussen die twee uitersten."

SCHUCHTER

'Ik vond het fijn dat we niet moesten poseren. Want poseren, dat is echt het allergenste', aldus de zanger.

► Heb je het idee dat je voordien van Sigur Rós had, erg moeten bijstellen sinds je zo intensief met de groep hebt samengewerkt?

VERMANDEL: "Nee. Ze waren precies zoals ik me had voorgesteld: getalenteerde muzikanten met een afkeer voor camera's. Ik werk het best samen met mensen die heel goed zijn in wat ze doen. De jongens van Sigur Rós weten wat ze willen, en wat niet. Dat maakt alles meteen heel duidelijk, en zo is er nooit *bullshit*. Het enige waarover ik me verbaasde, was hoe strak de greep was die ze op hun muziek hadden. Ze zijn er tot in de kleinste details bij betrokken, en in de studio wisten ze precies wat nog beter kon en hoe ze tot dat resultaat moesten komen."

BIRGISSON: "(lacht) Ik ontken alles wat Eva zegt. Met klém, zelfs."

Sigur Rós stond eerder dit jaar als één van de grootste publiekstrekkingen op Rock Werchter. Ik heb me laten vertellen dat jullie achteraf een feestje hebben gebouwd zoals ze er daar nog niet veel hebben gezien. Zelfs Róisín Murphy was onder de indruk, en die is wel wat gewend.

BIRGISSON: "Ik herinner me inderdaad dat het daar flink uit de hand gelopen is."

Kijk: dat is niet meteen iets dat de buitenwereld vereenzelvigt met een groep die hele emotionele, bijna serieuze muziek maakt.

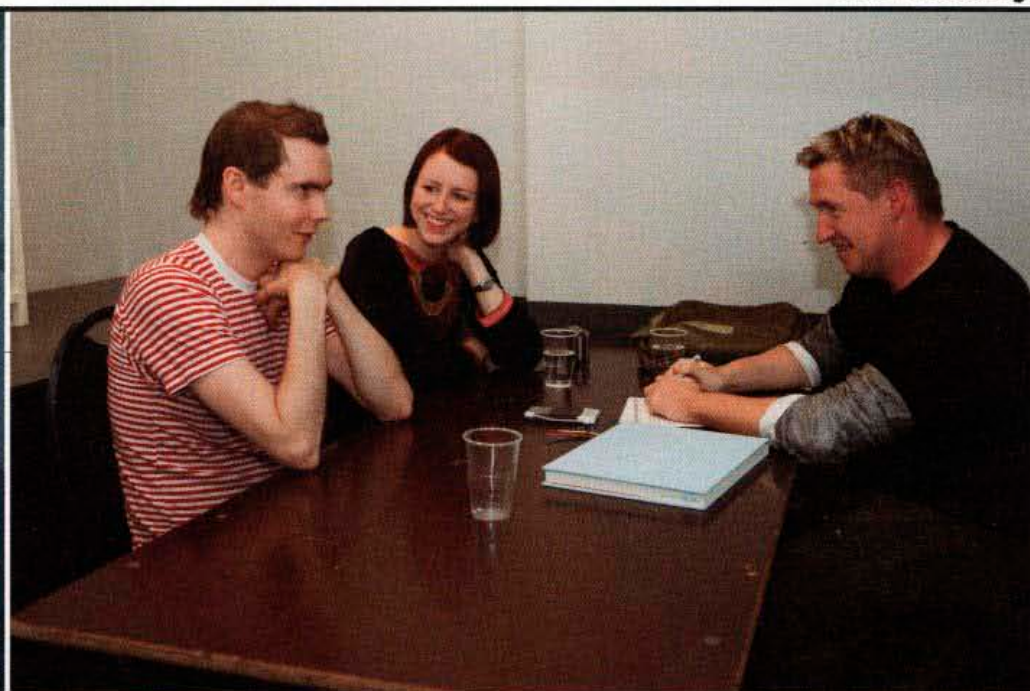
VERMANDEL: "Zo verwonderlijk is dat niet. Beth Gibbons van Portishead lijkt ook heel introvert en ernstig op het podium, maar dat is ook een fuifbeest. En komieken zijn naast het podium heel vaak ontzettend zure mensen."

BIRGISSON: "Het zijn gewoon twee uitersten van onze persoonlijkheid. Bovendien: die

exuberante party's maken deel uit van de IJslandse volksaard. Wij lopen voortdurend dronken rond. (lacht) Afgelopen nacht zijn we met een dubbeldeksbus van Parijs naar Brussel gereden, en daar hebben we ook een gigantisch feest gebouwd. De bus zat tjokvol mensen, en op elke verdieping stond een dj te draaien. Een wereldtournee is zo opwindend of zo saai als je hem zelf laat zijn, vind ik."

Wanneer groepen groter worden gaat de lol er meestal af omdat ze ongewild aan het hoofd komen te staan van een enorme organisatie. Bij Sigur Rós lijkt het proces haast in omgekeerde richting te evolueren. Jullie muziek en jullie optredens zijn er alleen maar kleurrijker op geworden.

BIRGISSON: "Dat is absoluut waar. Kijk: als je — zoals Sigur Rós — haast voortdurend op tournee bent is het alsof je samen in een

EXCLUSIEF Bart Steenhaut kreeg als enige Europese journalist een interview.

Krijg ik op basis van jullie muziek een goed beeld van hoe de muzikanten van Sigur Rós als mens in elkaar zitten?

BIRGISSON: "Ik weet niet of onze persoonlijkheid zo expliciet in onze platen verweven zit. Mij maakt het sowieso niet zo gek veel uit of je onze teksten begrijpt. Het is ook niet nodig, vind ik. In IJsland wordt er bijvoorbeeld niet anders op gereageerd dan elders in de wereld. Het gaat er gewoon om op welke manier de muziek je raakt."

Eva, is het belangrijk dat je een artiest goed vindt wanneer je gevraagd wordt om er foto's van te maken?

VERMANDEL: "Als ik ze in opdracht van bijvoorbeeld *The Independent Magazine* maak, niet. Mensen zijn mensen, en iedereen is interessant. Iedereen, behalve Ronan Keating. Dat is echt een gemeen stuk. Ronduit de grootste lul die ik ooit gefotografeerd heb. Terwijl de jongens van Take That bijvoorbeeld wél heel lief zijn, ook al zal ik niet meteen een cd van hen kopen. Maar als ik — zoals nu met Sigur Rós — aan een groot project werk is het essentieel dat ik zelf ook een fan ben. De muziek van Sigur Rós schept een wereld waarin ik zelf zou willen wonen. Met Joanna Newsom, Radiohead en The Smiths heb ik dat ook. Hun muziek is een vorm van escapisme, ligt ver weg van de echte wereld."

BIRGISSON: "Ik kan moeilijk onder woorden brengen wat een groep bij me losmaakt, of waarom ze me emotioneel raakt. Voor mij is muziek een manier om onontgonnen gebied te betreden. Dat maakt het net zo magisch."

Als fotografe op tournee gaan met groepen lijkt me lichamelijk — maar ook geestelijk — ontzettend zwaar. Is het iets wat je niettemin vaker zou willen doen?

VERMANDEL: "Nee, want fysiek is het inderdaad tamelijk slopend. Ik hou van gezond eten en een goeie nachtrust, twee dingen waar je niet

aan toe komt wanneer je voortdurend *on the road* bent. Ik ben dus niet erg rock-'n-roll. Ik sliep op de crewbus omdat er in de bus van de band geen plaats meer was. En ook wel omdat ze wat privacy wilden. Het is belangrijk om wat ruimte voor jezelf te hebben. Bij de crew noemden ze me Anne Frank omdat ik altijd in mijn bunk bleef liggen. Ik hou ook wel van een goed feestje, maar als ik moe ben wil ik slapen. Ik was meestal de eerste om in bed te kruipen."

EVA VERMANDEL:

De jongens van Sigur Rós waren precies zoals ik me had voorgesteld: getalenteerde muzikanten met een afkeer voor camera's

BIRGISSON: "Als je de zanger bent is het sowieso belangrijk dat je elke dag genoeg uren slaapt om je stem niet extra te belasten. Als je lichaam uitgeput is, heeft dat een weerslag op de manier waarop je zingt."

Dus je bent wat dat betreft iets gedisciplineerder dan de rest van de groep?

BIRGISSON: "Euh, nee. (lacht) In het begin wel, maar tegenwoordig maken we zoveel plezier dat ik het niet langer kan opbrengen om voor de rest te gaan slapen."

Hebben jullie Eva het leven zuur gemaakt, in het begin?

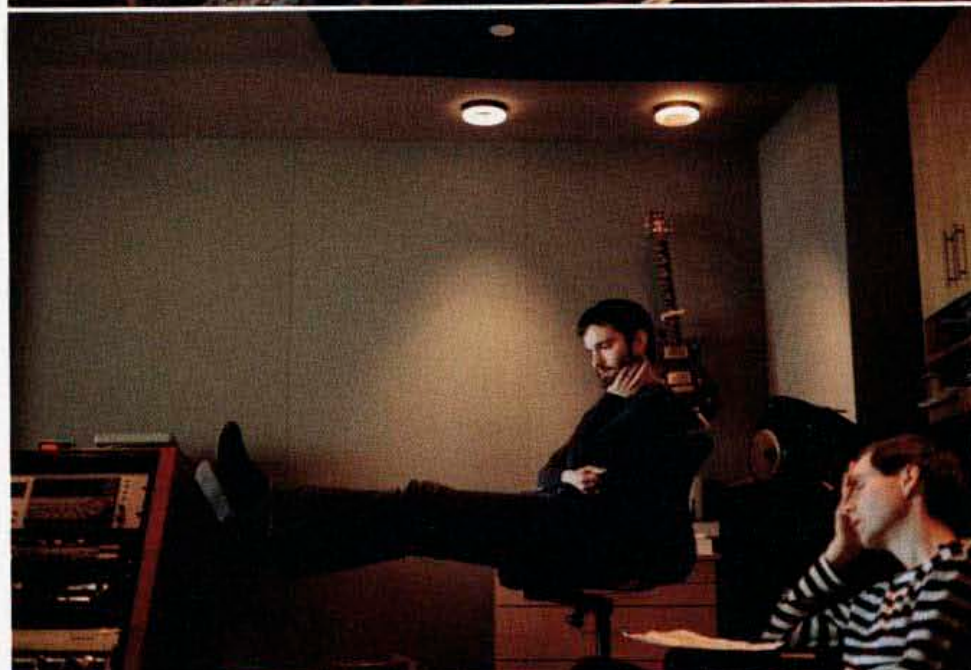
BIRGISSON: "We zijn behoorlijk onbeschoft geweest, ja. En we hebben ook geen enkele moeite gedaan om haar welkom te doen voelen. ►

boot op zee wordt gezet. Je bent bijna genoodzaakt om goed met elkaar op te schieten, want anders red je het niet. De mensen uit onze entourage zijn tegelijk onze beste vrienden. Dus we hoeven over niemand de baas te spelen. Een tournee is een feest dat elke dag naar een andere plek verhuist. Deze zomer hadden we naast een strikkwartet bovendien ook een fanfare mee. En ondanks het feit dat we met een enorm gezelschap de baan op waren is er niet één scheef woord gevallen. Niettemin vind ik het nuttig dat we weer eens gewoon met z'n vieren spelen, want dat hebben we sinds 2001 eigenlijk nog nauwelijks gedaan. Het was nodig om opnieuw alleen met de vier groepsleden te werken, zodat de onderlinge banden weer wat kunnen worden aangehaald. Heel verfrissend, overigens."

NO BULLSHIT

Vermandel werkt het best samen met mensen die heel goed weten wat ze doen. 'De jongens van Sigur Rós weten wat ze willen, en wat niet. Dat maakt alles meteen duidelijk, en zo is er nooit bullshit'.

► Het lot van elke fotograaf die bij ons in de buurt komt, vrees ik. We krijgen het gewoon heel snel op de zenuwen van camera's. Het is heel vervelend als er voortdurend iemand om je heen sluipt en al je bewegingen vastlegt, omdat je daar ontzettend 'zelfbewust' van wordt. Dit gezegd zijnde is ze er wel in geslaagd de essentie van wie we zijn in beelden te vatten. Ik blijf er versteld van staan hoe ze dat voor elkaar heeft gekregen. Zeker omdat het zo'n drukte was met de strijkers en de fanfare. Als je een soloartiest moet portretteren kan je dat als fotograaf wellicht nog een beetje manipuleren. Maar werken met een uitzinnige bende als de onze... dat lijkt me geen makkie."

Eva, wat vond jij ervan dat de groep niet echt was opgezet met je aanwezigheid?

VERMANDEL: "Ik heb dat op geen enkel moment persoonlijk genomen, want ik wist dat hun houding niets met mijn persoonlijkheid te maken had. Bovendien ben ik me er heel erg van bewust dat mensen er een hekel aan hebben om gefotografeerd te worden. Het komt er dus op aan je heel discreet op te stellen. Ik weet ook wel dat als ik met grove poten de biotoop van Sigur Rós binnen zou lopen, ik het deksel meteen op de neus krijg. Uiteindelijk ben ik een indringer bij een groep mensen die elkaar al jaren kennen. Ik verwachtte dus niet dat ze me een feestelijke ontvangst gingen geven. Na een tijdje werd het wel wat makkelijker, maar ik ben altijd voorzichtig gebleven. Het laatste wat ik wil, is doelbewust iets forceren."

Je gebruikt een hele kleine camera, merk ik. Ook een manier om je wat onzichtbaarder, wat onopvallender te maken?

VERMANDEL: "Dat is bewust, ja. Ik gebruik altijd hele kleine, lieve toestellen. De Fuji die ik voor het Sigur Rós-boek heb gebruikt maakt een heel mooi geluid als je er mee afdrukt. Als een speelgoedcameraatje, bijna. ►

EVA VERMANDEL:

Hoe meer talent een artiest heeft, hoe minder zijn ego hem in de weg zit. Alleen wie geen talent heeft, maakt zich dik

► Ik ben heel intensief bezig met het effect van mijn camera's op de mensen die ik fotografeer. Dat is één van de redenen waarom ik door mijn opdrachtgevers meestal de 'moeilijke' mensen krijg toegeschoven. Nu, dat is niet erg, want ik hou wel van een uitdaging. John Lydon was bijvoorbeeld een hele moeilijke, en onlangs werkte David Attenborough ook flink tegen. Terwijl zijn broer Richard een paar weken daarvoor een echt schatje was. Al bij al heb ik er toch nog een goed beeld aan overgehouden. En bovendien: liever oprecht slecht gehumeurd, dan vals vriendelijk. Want dat gebeurt ook."

Wat was het moment dat het ijs tussen de groep en de fotografe brak? Nu lijken jullie prima met elkaar op te schieten, alleszins.

BIRGISSON: "Tijdens onze opnamesessie in de Abbey Road Studio. Ik was bijzonder onder de indruk van de beelden die ze daar heeft gemaakt. De gelaagdheid van haar foto's spreekt me enorm aan."

Tijdens die sessie werkten jullie samen met een groot klassiek orkest, en het viel me op dat jullie er zelf ook heel formeel uitzagen. Allemaal in hele nette, deftige pakken.

BIRGISSON: "Dat is IJslandse humor, denk ik. Aangezien het hele symfonische orkest zichzelf had opgedoft leek het ons wel geestig om dat zelf ook te doen. We zagen eruit alsof we een schooluniform aanhadden. Wel wat stijf, maar toch: hi-la-risch. Het was ook een manier om te verbergen dat we wat geïntimideerd waren door zo'n grote groep mensen die onze muziek zou spelen. Het is echt indrukwekkend om een song tot leven te zien komen die je in een klein kamertje op je computer geschreven hebt. We hadden nooit eerder met een orkest gewerkt, en ik vond het een heel emotionele ervaring. Bovendien was ik op van de zenuwen. Alles werd live opgenomen, dus ik kon het me niet veroorloven om fouten te maken. Toch niet zonder

gezichtsverlies. Het was echt: alles in één keer op band, zoals dat vroeger gebeurde."

Aanvankelijk zou de hoes voor jullie laatste cd gemaakt worden door Olafur Eliasson, de wereldberoemde kunstenaar die in Tate Modern onder meer verantwoordelijk was voor het spraakmakende Weather Project. Hoe komt het dat die samenwerking is afgesprongen?

BIRGISSON: "In de eerste plaats wilden we hem betrekken bij de optredens, omdat we het plan hadden opgevat om iets te doen dat er absoluut níét als een rockconcert uitzag. Want de shows van elke band zien er tegenwoordig eender uit, met veel licht, vuurwerk

en dramatiek. We hebben samen wat dingen uitgetoetst, maar al gauw bleek dat we niet op dezelfde golflengte zaten. Al vond ik het wel heel spannend om Eliasson te leren kennen. Alleen: het voedsel dat hij in zijn studio had staan was echt shit. Pasta en zo. (lacht) Dat was nog een extra argument om niet met hem verder te gaan."

Wist hij van jullie bestaan af?

BIRGISSON: "Ja, hij hield heel erg van ons werk en wij van het zijne. Dus dat was het niet. Alleen: de manier waarop wij muziek maken staat haaks op de methode waarop Eliasson met kunst bezig is. Over alles wat hij doet is ►

► van tevoren heel lang nagedacht. Alles wordt tot in de futilste details georganiseerd. Terwijl bij ons het ene toeval op het andere ongelukje volgt, tot er iets moois ontstaat. Componeren blijft een heel spontaan organisch proces. Zijn benadering was onmogelijk te verzoenen met de onze."

In het boek sta je samen op een foto met Björk, de eerste internationale superster die IJsland ooit heeft voortgebracht. Was ze een voorbeeld?

BIRGISSON: "Nee, want op muzikaal vlak zijn er geen raakpunten. Maar we kijken wel allemaal naar haar op omdat ze een hele coole, uitgesproken persoonlijkheid heeft. Bovendien is Björk goed gezelschap. Wat ik het meest aan haar bewonder is dat ze ongeacht eender welke commerciële druk koppig haar eigen zin doordrijft. Ze weet wat ze doet, en een hit is geen prioriteit voor haar. Zo kijken we zelf ook tegen onze muziek aan."

VERMANDEL: "Het eerste optreden dat ik ooit heb gezien was er trouwens één van Björk, toen ze met The Sugarcubes in Gent optrad. Ik was vijftien, en tijdens de bisnummers ben ik zelfs het podium opgesprongen. Einar (de andere stem van de groep, BS) heeft zelfs nog een foto van mij en Björk gemaakt."

Vorige week mailde je me dat Sigur Rós een droom was om mee samen te werken, omdat ze geen ego hadden. Dat kon ik moeilijk geloven, eerlijk gezegd.

VERMANDEL: "En toch. Eigenlijk is er een heel simpele regel: hoe meer talent een artiest

heeft, hoe minder zijn ego hem in de weg zit. Alleen wie geen talent heeft, maakt zich dik. Omdat die denkt daarmee iets te kunnen bewijzen. Maar tijdens de tournee met Sigur Rós is er niet één scheef woord gevallen. En dat was des te opmerkelijker omdat ze met zo'n grote entourage op de baan waren."

BIRGISSON: "Dat is ook de reden waarom we na vijftien jaar nog steeds bestaan, denk ik. Sigur Rós bestaat uit vier jongens die er gewoon intens van genieten om samen muziek te maken. Niet meer, niet minder. Er is geen enkele reden om daar verder veel drukte rond te maken."

Niettemin is 2008 ontegensprekelijk het jaar van Sigur Rós geworden. Hoe heb je de overgang van cultband tot populaire mainstreamband ervaren?

BIRGISSON: "Het is een heel natuurlijk proces geweest. Het zal wel niet hip klinken, maar ik geniet er echt van om voor een groot publiek te staan. Onze muziek verdraagt het ook om in enorme ruimtes gespeeld te worden, vind ik. Niet dat we daar vroeger ooit stil bij hebben gestaan. We speelden gewoon muziek met onze vrienden, en verder dachten we nergens over na. In het begin kwam er niemand kijken. Nadien waren er toch wat kennissen die langskwamen. En nu staan we voor zeventigduizend mensen op Rock Werchter. Maar eigenlijk heeft het succes alles veel eenvoudiger gemaakt. Ik voel me ontzettend goed bij wat ons nu overkomt. Ik vind het ook fijn om op tournee te zijn."

Nooit last van heimwee?

BIRGISSON: "Voortdurend. Ik verlang voortdurend naar huis. Maar als de sfeer in de groep goed is leer je daar mee omgaan."

Met welk gevoel hoop je dat het publiek naar huis gaat als ze net een concert van Sigur Rós hebben gezien?

BIRGISSON: "(denkt lang na) Ik hoop dat ze gelukkig zijn. En voldaan. Maar bovenal hoop ik dat onze muziek inspireert. Dat zou het mooiste compliment zijn. Ik sta soms te kijken van de rol die onze muziek speelt in het leven van andere mensen. Het kind van Gwyneth Paltrow en Chris Martin van Coldplay is bijvoorbeeld geboren op onze muziek. Als je wordt toegelaten op een moment dat zo intiem is als een bevalling, is dat nauwelijks te bevatten."

VERMANDEL: "Als het bij mij ooit zover komt zal ik niet eens horen wat erop staat. Negen op de tien zit ik dan toch helemaal onder de pijnstillers."

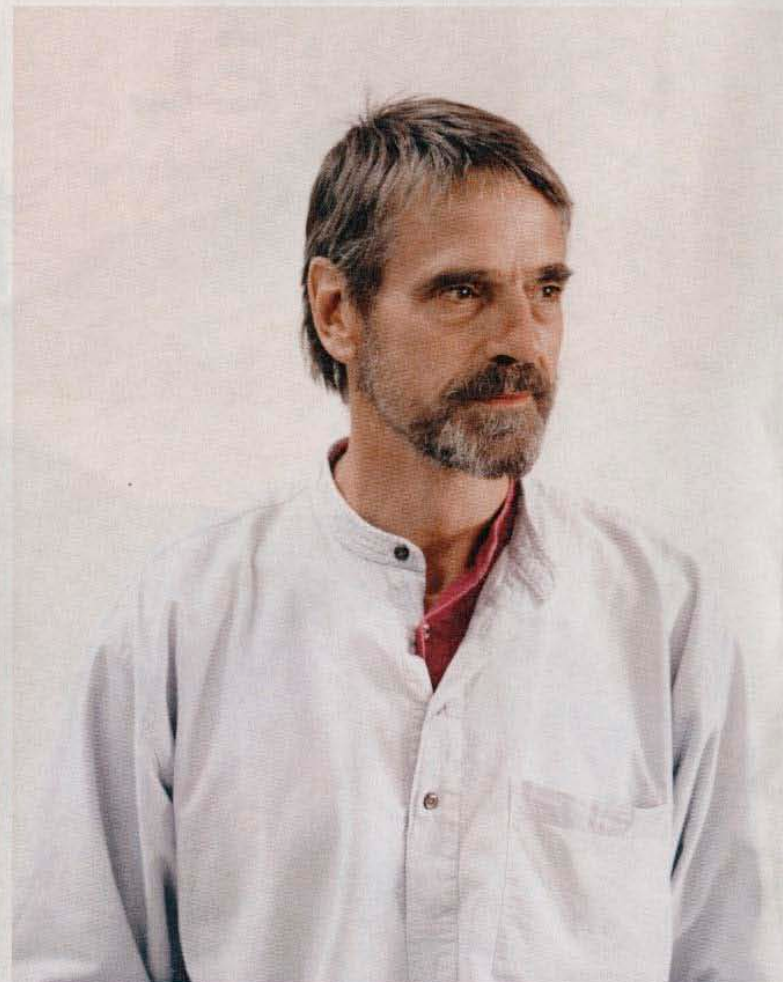
BIRGISSON: "Als het ooit zover is wil ik niet dat je een plaat van Sigur Rós opzet. Dan kom ik naast het kraambed live voor je zingen." ■

INFO Med sud í egrum við spilum endalaust van Sigur Rós, inclusief fotoboek, is verschenen bij EMI

Elton John.

Jeremy Irons.

Beroemd in Londen: celebrityfotografe Eva Vermandel

De sterveling achter de ster

Voor een carrière bij Hooverphonic zong Eva Vermandel net iets te vals. Met haar fotografische blik zit het wél goed.

Haar portretten verschijnen in zowat alle Britse bladen van naam. 'Als alles goed loopt tijdens een fotosessie, is het net alsof je een onbekende op café tegen het lijf loopt en hij vertelt je zijn hele leven.' — door Jan Desloover, foto's Eva Vermandel

Haar beelden verschijnen in zowat alle gerenommeerde Engelse bladen, van muziektijdschriften als *Wire* en *Mojo* tot de magazines van *The Independent*, *The Observer* en *The Telegraph* — het hoogst haalbare voor een portretfotograaf in Groot-Brittannië. Daarnaast werkte ze onder meer al voor *Esquire*, de Britse *Vogue* en het Amerikaanse mode- en kunstblad *W*, en binnenkort gaat ze aan de slag voor *Vanity Fair*. Ze won internationale prijzen, en de National Portrait Gallery heeft net vier foto's gekocht. Momenteel is werk van haar te zien op de Getty-tentoonstelling in het Antwerpse Fotomuseum. En toch is Eva Vermandel (34) in België vooralsnog een nobele onbekende. Wat logisch is: ze woont en werkt al twaalf jaar als fotografe in Londen.

Al was dat helemaal niet zo vanzelfsprekend, want muziek was Vermandels eerste liefde. Op haar zeventiende speelde ze gitaar bij het britpop-bandje Charmin' Children. Platencontract bij Virgin, voorprogramma's van cultgroepen zoals The Charlatans en Lush: de wereld lag open. Maar de zanger besliste er anders over. 'We zijn gesplit op het podium. Hij had een

Eva Vermandel. © cat stevens

aanbod gekregen dat hij niet kon weigeren, en dat heeft hij ons gemeld tijdens een optreden. Meteen ons laatste dus.' Nu kan Eva Vermandel er hartelijk om lachen, toen iets minder. Kort daarna werd ze opgebeld door Alex Callier van Hooverphonic. Ze kenden elkaar van het

Willem Dafoe.

uitgaansleven in Sint-Niklaas. Hij had net zijn eerste zangeres zien vertrekken. Of zij niet wou overnemen? 'Ik verzekerde hem dat ik echt niet kon zingen, maar dat was zogezegd niet belangrijk. Tijdens de auditie heb ik er dan maar een ferme lap op gegeven, en toen moest Alex mij gelijk geven – *I can't sing to save my life.*' Ze schatert het uit.

Maar Eva Vermandel wist toen al dat ze voor fotografie wilde gaan; een muzikale carrière

was nooit een serieuze optie. 'Het had ook niet gewerkt – *it wasn't me*. Ik heb weliswaar een tijdje getwijfeld tussen muziek en kunst, maar ik besepte al heel vroeg dat ik helemaal geen zangeres wilde zijn of beroemd wou worden met mijn gezicht. Ik kan me niks ergers voorstellen dan herkend worden op straat. Het enige wat ik wil, is dat mijn werk bekend is.'

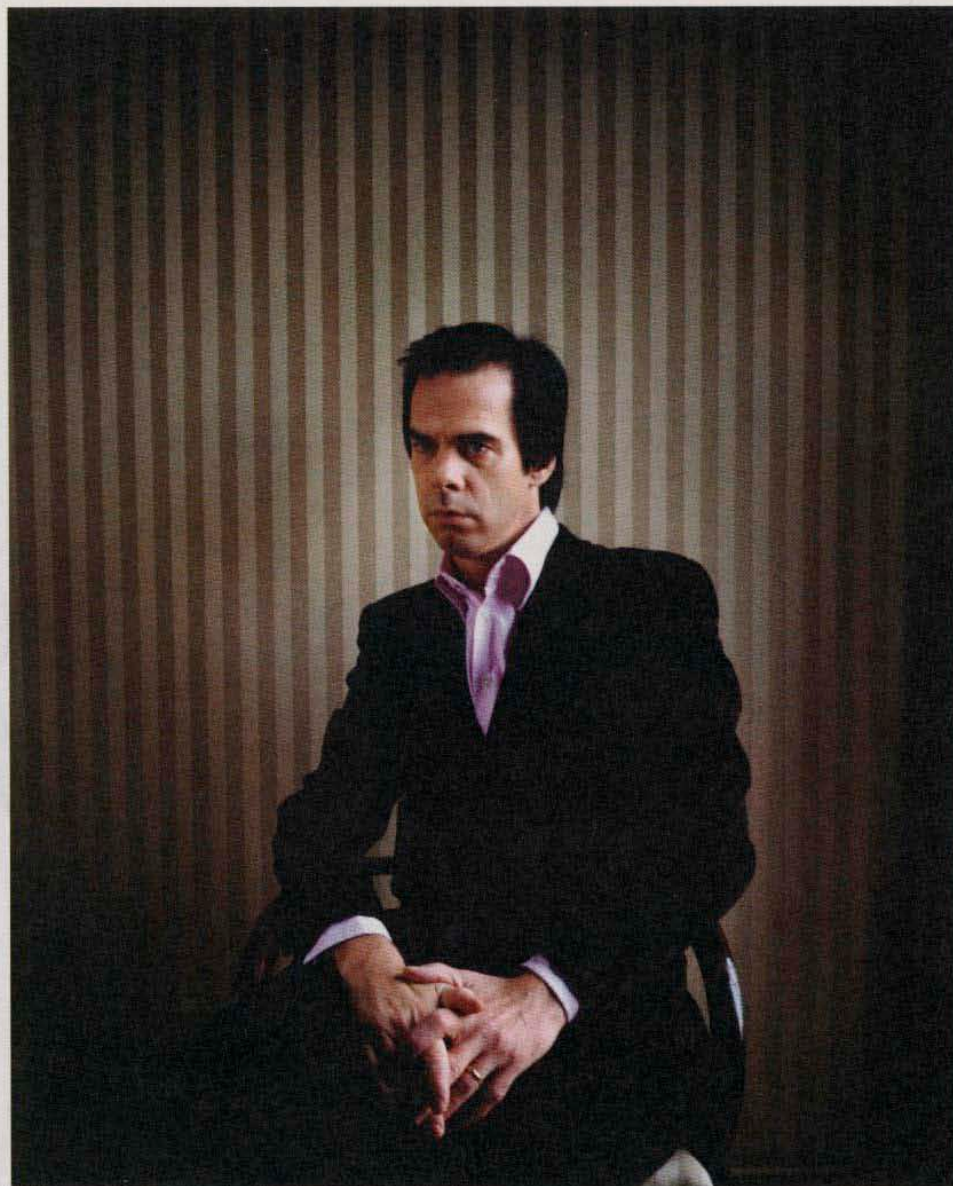
En dat begint aardig te lukken, ironisch genoeg vooral dankzij haar portretfoto's van mensen

die zo goed als nergens onopgemerkt kunnen verschijnen: Ewan McGregor, Willem Dafoe, Matt Damon, Gael García Bernal, Rupert Everett, Elton John, Nick Cave, Tom Waits, PJ Harvey... Het lijstje is eindeloos.

Munch en Vermeer

We spreken Eva Vermandel in haar apparte-

Coldplay.

Nick Cave.

Damon Albarn.

ment dat ze net gekocht heeft in Stroud Green, een rustige, ietwat desolate buurt in het noorden van Londen. Om de hock wonen onder anderen de regisseur Michael Winterbottom (*The road to Guantanamo, A mighty heart*) en de acteurs Andy Serkis (Gollum in de *Lord of the rings*-reeks) en James McAvoy (*The last king of Scotland, Atonement*). Stroud Green gonst van het creatieve talent, maar het is ook een plek waar je tot rust komt, ver van de 'rat race' in hartje Londen. En rust is precies wat Vermandel de voorbije twaalf jaar heeft gemist. Ze vertrok uit België in juli 1996, getekend door een fatale liefde en met een diploma grafische vormgeving op zak. Van fotografie wist ze amper iets af; haar portfolio bestond uit snapshots van vrienden en kennissen. Maar ze moest en zou leven van de camera. 'Ik had genoeg spaarcenten om het drie maanden uit te zingen. Het eerste halfjaar heb ik in een koffiebar gewerkt en als graficus bij het stadsmagazine *TimeOut*.' Tussendoor maakte ze foto's en leunde met haar portfolio van redactie naar redactie. In december kreeg ze haar eerste opdracht, voor het muziekblad *Vox*. Haar derde klusje was de Amerikaanse rapper Ice-T, die zijn faam vooral

dankt aan liedjes over *bullets & bitches*. Hoe pak je zo iemand aan? 'Gewoon je vrouwelijkheid uitspelen', zegt ze, zonder in details te treden. Daarna ging het snel. Vermandels werk verstilde, heel vaak melancholische portretten pasten perfect bij de kentering in de Britse magazinefotografie, eind jaren 1990. Schreeuwerigheid en effect raakten ondergeschikt aan soberheid en eenvoud. Vermandel gaat altijd op zoek naar de sterveling achter de ster.

Het is veel gemakkelijker om iemand op een kwartier zijn remmingen te doen verliezen dan op een uur

Haar benadering van fotografie is een mix van hoge idealen en pragmatisme. Op haar flat staat een schoolbord met een paar werkregels. Een citaat van de fotografeer Edward Steichen: 'The essential thing is to awaken a genuine response'. Het doet denken aan een uitspraak van

de Franse fotografiepionier André Disdéri: 'Zorg ervoor dat je niet de acteur ziet waar je de mens had geplaatst, dat je niet de theatrale actie ziet waar je de natuurlijke gestic had gewild.' 'I don't want the photograph to be disrupted by the image', luidt een ander motto. 'Met de foto bedoel ik het moment dat je vastlegt, terwijl het beeld gewoon de buitenkant is', zegt ze. 'Daarom heb ik enorm veel bewondering voor het werk van bijvoorbeeld J.H. Engstrom. Dat is één en al buikgevoel. Hij boort direct door naar wat onder de oppervlakte ligt. Om daar te geraken, moet je volledig één zijn met de materie.' Anton Corbijn, met wie ze goed bevriend is, vindt ze ook sterk, zij het soms iets 'te luid'. Maar haar voornaamste inspiratiebronnen komen uit de schilderkunst en de literatuur. Aan de muur hangt een collage met afbeeldingen van Michaël Borremans, Munch, Hans Holbeijn. Ze noemt ook Ingres en Vermeer. 'Geschilderde portretten laten vaak ook de handen zien. Hoe iemand die houdt, zegt veel over hoe hij is. Vandaar dat ik, als ik niet voor een close-up ga, meestal kies voor een beeld tot en met het dijbeen, zodat ook de handen erop staan.'

Het voorbije jaar heeft ze zich ook verdiept in D.H. Lawrence, de lang verketterde Britse schrijver van onder meer *Lady Chatterley's lover* en *The Rainbow*, en een vurige pleitbezorger van de menselijke intuïtie, het belang en de betekenis van lichamelijkeheid en de nood aan een sterke band met de natuur.

Goochelaar

Die berg baggage probeert Vermandel te gebruiken in fotosessies waarvoor ze gemiddeld een halfuur krijgt, nota bene met mensen die het gewoon zijn om een rolletje te spelen en een masker op te zetten. Het komt erop aan daar snel doorheen te breken. Met de juiste kleren bijvoorbeeld. 'Kleren zijn het eerste wat de mensen zien, en als je zo weinig tijd hebt, zijn ze zelfs de belangrijkste vorm van communicatie. Bij Michael Pitt (muzikant en acteur in onder meer *Last days* en de remake van *Funny games*, die dit jaar verschijnt, *red.*) wist ik bijvoorbeeld dat ik rood moest dragen. Ik heb dat letterlijk genomen en ben van kop tot teen in het rood bij hem gegaan. Het was een fantastische shoot. Op het einde hebben we onze sokken geruild. Ze liggen hier nog ergens.' 'Iedere persoonlijkheid heeft verschillende facetten, en bij mezelf probeer ik gewoon die kant boven te halen die het best past bij de situatie en de persoon die ik voor me heb.' Daar

komt, behalve het juiste tenue, ook een dosis psychologie bij kijken. 'Vergelijk het met een goochelaar die perfect aanvoelt wat hij moet doen en wanneer, om het publiek te laten reageren zoals hij wil.'

De korte tijd die ze ter beschikking heeft, vindt ze trouwens eerder een voor- dan een nadeel. 'Het is veel gemakkelijker om iemand op een kwartier zijn remmingen te doen verliezen dan op een uur. Het is een cliché, maar als alles goed loopt, is het alsof je een onbekende op café tegen het lijf loopt en hij vertelt je zijn hele leven.'

Een enkele keer doet de tooghanger echter zijn mond niet open. 'De acteur James McAvoy bijvoorbeeld (*The last king of Scotland*, *Atonement*) zei vóór de sessie dat hij *in character* gaat bij fotoshoots. Ik heb dat ook duidelijk gevoeld. De meeste mensen, ook acteurs, worden nu eenmaal niet graag gefotografeerd. Ze bakenen zich af, willen zichzelf voor zichzelf houden, zeg maar. Voor mij is dat natuurlijk minder interessant, maar ik heb er alle begrip voor. Daarom geef ik hen de ruimte om mij te tonen wat ze willen tonen.'

Slechte herinneringen zijn op een paar vingers te tellen. John Lydon, alias Johnny Rotten, de vroegere zanger van The Sex Pistols, staat met stip op één. Vermandel had haar huiswerk gemaakt – ze droeg een rode punkbroek vol ritsen, maar er hielp geen lievermoederen aan. Toen ze binnenkwam in de kamer waar hij gefotografeerd moest worden, zat hij in een fau-

teuil, met een vuilnisbak tussen de benen. 'Om mijn ballen op te vangen als ze van mijn lijf vallen.' Er volgden nog een hoop schunnigheden en gegrom. Vermandel bleef stoïcijns, en maakte een subliem portret van een laaggevallende vent. Meestal verlopen de fotosessies een stuk aangenamer. Beth Gibbons van Portishead werd een vriendin, net als PJ Harvey, die voor bepaalde projecten alleen Vermandel als fotografe wil.

Pijn

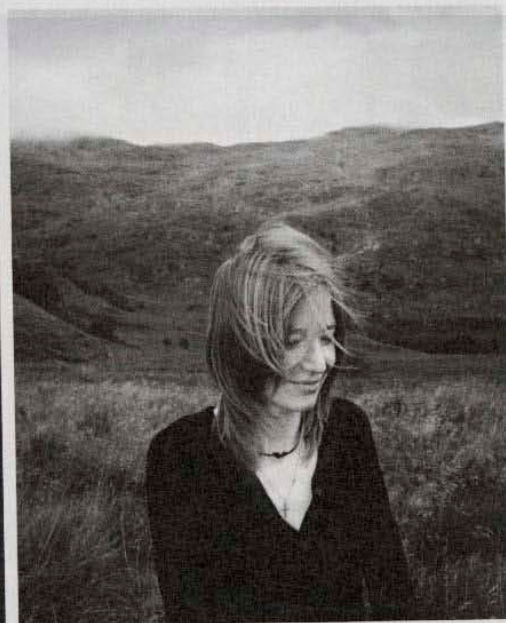
Het zijn vanzelfsprekend haar beroemde koppen die de meeste deining veroorzaken, maar sommige van de opdrachten die haar het meest na aan het hart liggen, staan mijlenver van het sterrenwereldje. Vermandel trok naar Lesotho met de vrouw van Bono, Ali Hewson, die daar een fair trade-fabriek oprichtte waar kleren van haar Edun-lijn gemaakt worden door de lokale bevolking.

Ze fotografeerde een Britse vrouw die de bom-aanslagen van 12 oktober 2002 in de Balinese badplaats Kuta had overleefd. 'Ze was met haar vriend naar Bali gegaan om er te trouwen en hun huwelijksreis door te brengen. Haar man kwam om, haar getuige, al haar beste vrienden. Zij raakte over haar hele lichaam verbrand, behalve in het gezicht.'

Vorig jaar vroeg de Italiaanse krant *Corriere della Sera* haar om Marina Litvinenko te portretteren.

PJ Harvey.

Beth Gibbons.

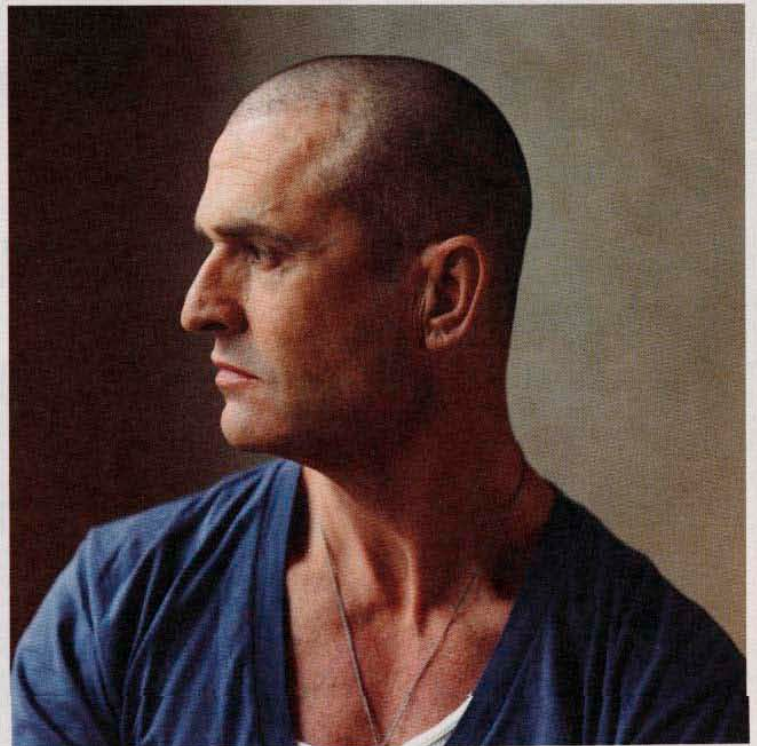
Marina Litvinenko.

Marianne Faithfull.

Sigur Ros.

Rupert Everett.

ren, de weduwe van de in 2006 vermoorde ex-KGB-agent Alexander Litvinenko. Vermandel weet zelf wat verlies betekent – elf jaar geleden overleed haar vader – en dat schiep een band. 'Ik herkende heel veel van mijn moeder in haar. De sterke vrouw die ondanks alles voortdoet. In die foto zie je die rauwe pijn. Je voelt dat ze in haar maag gestompt is, maar ze houdt zich recht. Van mijn moeder had ik een soortgelijk beeld toen mijn vader stierf; vandaar dat die foto zoveel betekent voor mij.'

Die sessie bewees ook hoe intimiderend de camera kan zijn. Voor en na de shoot lachte Litvinenko vrijuit, vooral als ze het over haar zoon had. Maar de lach verdween zodra Vermandel haar camera bovenhaalde. 'Ze was zich plots enorm bewust van zichzelf. "Obviously I can't smile in the pictures", zei ze. Meteen kwam de pijn naar boven. Dat heb ik al vaker meegemaakt met mensen die iets heel traumatiserends hebben meegemaakt'.

De jongste jaren trekt ze steeds meer tijd uit voor persoonlijke projecten, omdat ze maar een deel van haar ideeën kwijt kan in celebrityfotografie. Dat eigen werk is intimistisch en broos, vaak met vreemde invalshoeken en kadering, echo's van D.H. Lawrence. Het bekendst is *Alabama Chrome*, dat ook in boekvorm verscheen.

Vermandel trok naar Dublin, om de ziel van de stad te vangen. In een niet zo ver verleden bengelde Ierland stevast achteraan de Europese welvaartslijst; nu is het, na Luxemburg, het rijkste land van Europa. Vermandel zag de keerzijde van die hoge economische vlucht, van het 'hyperkapitalisme', zoals ze het zelf omschrijft. Uit *Alabama Chrome* valt bijna onmogelijk af te leiden dat de foto's in Dublin gemaakt zijn. En dat is net haar punt: globalisering, de motor van het Ierse succes, heeft geleid tot eenheidsworst en identiteitsverlies. Niettemin tonen die beelden, net als haar andere persoonlijk werk, meer schoonheid dan lelijkheid. 'Ik wil een wereld creëren waar mensen graag naartoe willen', zegt ze.

Keert ze ooit nog terug naar België? 'Neen.' Klaar en duidelijk. Vermandel associeert haar moederland met rolluiken, neergelaten rolluiken, en daarmee is alles gezegd. Ze is een Britse ziel in een Belgisch lijf, altijd al geweest. 'Mooie lelijkheid', daarmee associeert ze Engeland. Het zit in films als *A room with a view*, in de muziek van The Smiths, die ze als puber grijs draaide.

Ze wil verder groeien als fotografe, maar het werktempo mag iets lager liggen. De jaren van drie, vier opdrachten per week en constant rei-

zen, wil ze niet meer. En er is ook een nieuwe relatie, waarin ze tot rust komt. Al maakt de liefde ook wat angstig. 'Ik heb me al afgevraagd of ik nog die grote drang zal hebben om zware projecten te doen, want voor een stuk werkte ik zo hard om het gemis van de diepgang die een partner kan brengen, te compenseren.' Maar een leven zonder beelden is ondenkbaar. 'Fotograferen is zoals slapen, eten en drinken: ik heb er heel weinig over te zeggen.' Het mooiste bewijs staat op haar appartement: 74 albums vol snapshots van vrienden en naasten, kleine en grote gebeurtenissen. Ze begon er tien jaar geleden aan, en gaat ermee door tot het einde. Dat archief toont de genadeloos voortschrijdende tijd, maar tegelijk is het de dierbaarste bezitting van een vrouw die volledig in het nu wil leven en zoveel mogelijk momenten wil vasthouden. Na het gesprek moeten ook wij eraan geloven. Ze haalt een kleine camera boven. Voor de veiligheid zijn we snel in *character* gegaan.

www.evavermandel.com

De tentoonstelling 'FaceOn', met beelden uit de archieven van het fotobureau Getty Images, loopt nog tot 18 juni in het Fotomuseum Antwerpen, Waalse kaai 47, 2000 Antwerpen, tel.: 03-242.93.00

EVA VERMANDEL/ FOTOGRAFE

EVA VERMANDEL IS BLIJ MET DE ECONOMISCHE CRISIS. 'MENSEN ZIEN TERUG DE WAARDE IN VAN DINGEN DIE ECHT BELANGRIJK ZIJN.' IN HAAR GEVAL: SAMEN ZIJN MET FAMILIE EN VRIENDEN, DIEPGAANDE FOTO'S MAKEN OF INTERESSANTE KUNST BEKIJKEN. 'EEN GOED KUNSTWERK IS ALS EEN ASTERIXSTRIP'

Wanneer gaan alle lichtjes branden in jouw hoofd?

Als ik een *burst* van creativiteit krijg. Dan lijkt het of ik gedronken heb. Ik ben niet echt gevoelig voor de roes. Ik drink graag, zeker wijn, maar drink me niet graag zat. In mijn werk laat ik alles zijn gang gaan. Niet dat ik op mijn gat zit en wacht tot het komt (*lacht*). Ik forceer gewoon niks; zo'n creatieve periode komt op me af. Het grenst nog het meest aan euforie. Het is een chemische stoot, soms zo sterk dat het overonderdend wordt en ik mezelf moet kalmeren.

Als fotografe streef je ernaar een nieuw licht op mensen te werpen?

Ja, ik wil ze graag zachter, opener tonen. Ik ben niet geïnteresseerd in de schelp en heb een hekel aan anekdotes en het fragmentarische. Een gevoel van langere tijd, dat wil ik verkrijgen. Bij een portret gaat het mij om de persoon, niet om het moment in zijn leven. Ik heb het enorm moeilijk met foto's van een zogenaamd grappige samenloop van omstandigheden, van een toevallig achterwerk van een hondje, haha. Ook van te luide beelden of smoelentrekkers word ik *mottig*, niet als van mensen die graag gefotografeerd worden. Het zijn zij die daar een hekel aan hebben die het hart op de juiste plaats hebben. Ze zijn alleen met de kern bezig, niet met de onzin errond.

Nu gaan we heel diep, maar deze maatschappij is het idee van gemeenschap kwijt. Een structuur waarin je opgroeit met mensen die je kennen van je geboorte tot je dood. Daardoor komt er zo'n nadruk op het uiterlijke, het vluchtige. Als een relatie te moeilijk wordt, dumpen we ze gewoon. Mensen die denken dat Big Brother-celebrity's een soort liefde krijgen van hun publiek hebben het mis. Het is een vervanging, geen echte banaan maar *banana flavour*. (*lacht*)

Wat kan ons tot inkeer brengen?

Eigenlijk ben ik blij met de economische crisis want na decennia van zwaar kapitalisme en individualisme kruipt mensen weer samen, zien ze de waarde in van dingen die echt belangrijk zijn. Hoe meer welvaart er is, hoe egoïstischer mensen worden. Dat snap ik, maar waarom moet dat altijd zo zijn? *My nearest & dearest*, maar ook mijn burens en de gemeenschap zijn enorm belangrijk voor mij. Onlangs heb ik de vrouw van een superchique kleermaker uit *Mayfair* — ze maken zelfs de pakken voor prins Charles — haar portret gegeven in ruil voor een op maat gemaakt pak voor mijn broer. Het is toch super als je zo met mensen kan omgaan!

Welke ervaring heeft je kijk op kunst, en misschien ook op het leven, bepaald?

Tijdens mijn eerste jaar aan de academie van Gent heb ik mijn ogen opengetrokken tijdens een trip naar Venetië met Stefan Hertmans. We bekeken niet alleen de villa's van Palladio en fresco's van Giotto maar bezochten ook het Guggenheimmuseum. Wat een aha-moment! Voor het eerst krijg ik grip op moderne kunst, zag ik hoe die een voorzetting is van de geschiedenis.

Welke artiesten hebben je het meest geïnspireerd?

Net zoals ik in stillevens objecten gebruik om innerlijke reflecties naar buiten te brengen, zo weerspiegelt de ruimte in de boeken van D.H. Lawrence het innerlijke van de personages. Zijn werk is zo geladen, zo *reassuring*. Hij toont dat menselijke relaties nooit eenduidig zijn; ze zijn tegelijkertijd vol haat en liefde. In Londen heb ik jaren aan *housesharing* gedaan. Als je alles deelt met je huisgenoten leer je heel veel over jezelf en anderen. Soms is dat confronterend, maar ik voelde me minder slecht als ik bij Lawrence las dat het normaal is dat je soms goesting hebt om op iemands gezicht te kloppen. (*lacht*)

Wie zijn je fotografische mentors?

Ik hou van de stille en intense kracht van beelden van vroeger, bijvoorbeeld van Julia Margaret Cameron of Francesca Woodman. Maar ik haal nog de meeste inspiratie uit schilderkunst: Ingres, Picasso's blauwe

en roze periode, de Vlaamse Primitieven, Borremans. Hedendaagse kunstfotografie laat me in 99 procent van de gevallen koud. Behalve iemand als J.H. Engström zijn de meesten bijna vies geworden van emotionaliteit. De ziel is uit hun foto's gezogen. Een goede technische en rationele basis is belangrijk maar je moet ook geraakt worden. Een goed kunstwerk heeft meerdere lagen en kan door verschillende mensen gelezen worden. Het is zoals de strips van Asterix, waarbij je als kleuter licht om de grappige personages, later de historische laag opmerkt en als volwassene de knipogen naar de hedendaagse politiek en kleinmenselijkheid ziet.

Leer je vandaag nog evenveel bij als aan het begin van je carrière?

In het begin was leren zo nieuw en overweldigend dat ik zware fouten maakte, bijvoorbeeld tegen de Engelse beleefdheid. Maar af en toe op je smool gaan zet je aan het denken. Ik vind leren nog altijd enorm tof, zeker nu het meer finetuning wordt. Ik leer altijd en overal, van citaten die ik uit de krant knip, van uitspraken van vrienden, van kijken naar de verschillende mensen in mijn buurt — ik ben enorm vernoocht aan Finsbury Park! De dag dat ik denk alles te kennen moet ik op de buiten gaan wonen en met pensioen gaan.

Hoe maak je je hoofd leeg?

Ik ga wandelen in Hampstead Heath, mijn favoriete park, of zit gewoon op de bus. Ik zit heel graag te zitten. (*lacht*) 's Ochtends zet ik mijn alarm een halfuur vroeger zodat ik in bed kan nadenken over de dag. Ik zorg er altijd voor dat ik ruimte genoeg heb in mijn hoofd om mijn gedachten te laten gaan. Ja, mijn agenda zit nog altijd overvol, maar ik zou niet kunnen stoppen met creatief zijn. Dan functioneer ik niet, sla ik in tien knopen.

Wat ik doorheen de jaren hebt opgebouwd, past nu in elkaar. Het voelt alsof ik kan oogsten, heel tof. De enige zorg die ik nu zou kunnen hebben, is dat de dingen weer minder worden. Maar dat zien we dan wel weer. (*glimlacht*)

DOOR KATRIEN STEYAERT
FOTO JOHAN JACOBS

Eva Vermandel (34) is een Belgische fotografe. Ze woont in Londen, werkt voor gerespecteerde bladen als The Wire, Telegraph Magazine en W, en oogst lof met haar persoonlijke projecten. www.evavermandel.com